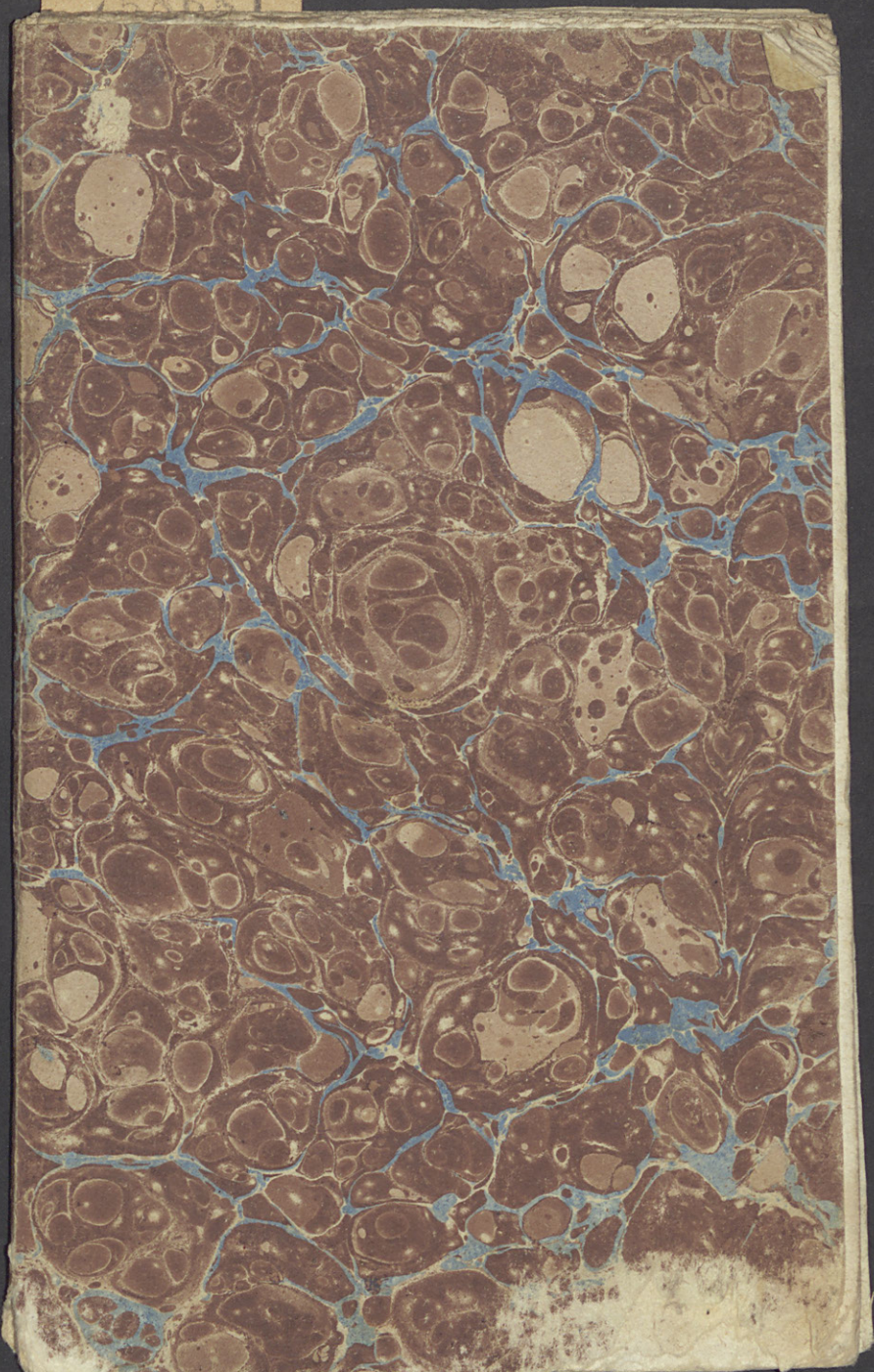
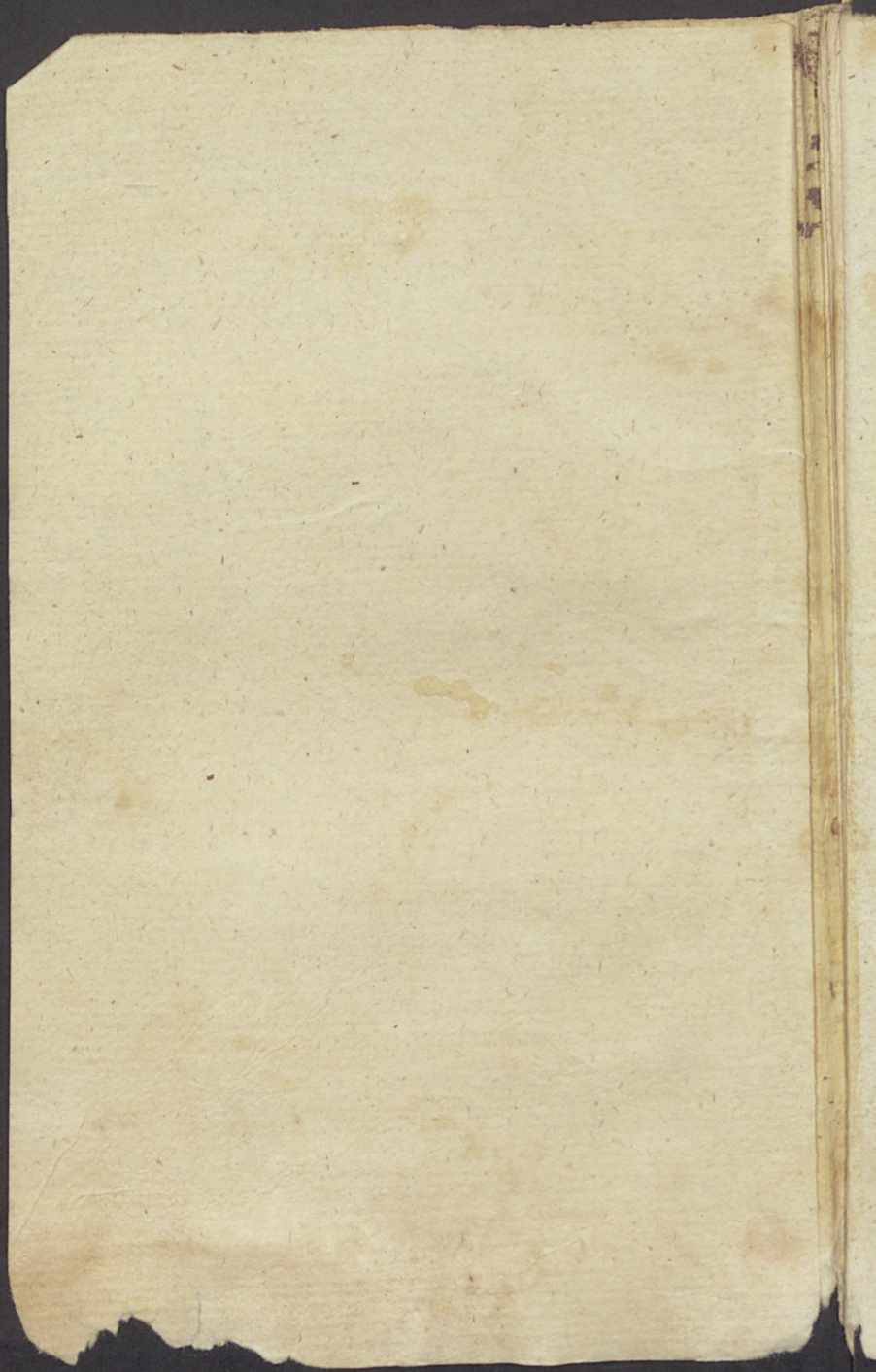

758681

A
PESTI ÉS BUDAI
MÉLTÓSÁGOS
ASZSZONY - EGYESÜLET
VAKOKAT TÁRGYAZÓ ISPOTÁLYÁBAN
TETT
KÉT ESZTENDEI
(1817 — 1818)
NEVEZETESEBB
SZEMORVOSLÁSOKROL ;
A' SZEMALKATNAK RÖVID LEÍRÁSÁVAL
EGYÜTT.
KÖZRE BOTSÁTJA
CSERESNYÉS SÁNDOR,
AZ INTÉZETNEK
AKKORI SEGÉDE.

BÉTSBEN,
NEMES HAYKUL ANTAL BETŰVEL

1819.

Cs. Sándor

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten Arabic text at the bottom of the page, possibly a signature or date.

A' remek mindénségre nézve kis Világ az ember, az emberre nézve kis Világ a' szem; amaz az emberben, ebben az ember ábrázolja ki lelke 's teste képét: így szól a' szemről honni nyelvén T. T. Beer Ur mint nagy tudományü 's széles tapasztalású Doctor és Oculista; a' ki régen értette már ezeket, azért hogy nem elébb mint 1818-ikban rendeltetett a' Szem Orvosi tudomány' 's mesterség' mint egy nemes egészset formáló nagy ág' rendes Tanítójává. Ha így kell itélnünk a' Szemről, mit mondjunk a' vakokról, mint azon szerentsétlen teremtményekről, kik önnön hijokkal lévén nem ismernek, 's nem ismertethetnek! Nem öltözik ezeknek a' tavasz, félelmesebb nekik a' nappal a' csendes éjnél: hagyd magokra gyámol 's tolmács nélkül, a' halál le-szen szabadítójak, 's Niventtel * újabb élet-

---

* a' kit a' lilium tett Keresztyénné.

re nem térhetnek! Kedves Olvasó — ha a szerencsétlenséget a' bódogtalansággal megtestesülve akarod szemlélni; jer egy vakokkal tellyes szobába, 's ha sorsoddal békételenkedel, mérd állapotodat ezekéhez; jer 's ha igaz örömet akarsz szemlélni, nézd némelly vakságtól megszabadított ember társadét. Kettős tisztelet több érdemes bódog emlékezetu Hazánkfiainak — Plenk, Stháli, Ágoston Cs többeknek a' kik ilyenek lehettek) Uraknak, kik hajdani törekedéseikben, írásaikban tett magyar hagyományaik nélkül is így láttattak már érteni, 's érezni a' szemről 's vakokról az előtt is; minek előtte Országunkban a' Szem Orvosi Tudomány és Mesterség (Oculistica theoretica et practica), az 1817-ik esztendőben (és így esztendővel hamarább Ausztriánál) különös és rendes Tanítót nyert volna. — Még szebb és helyesebb törekedése az újabb időnek; mellynek előmozdítására czélező bölcs rendelései Ts. Kir. Tanátsos P f i s z t e r e r A n d r á s Ú r Ő Nagyságának Országunk nagy érdemű Fő Orvosának, méltán fognak érdemelni örökös hálát a' késő maradéktól is. Ezen kinézések' szerencsés előmentekért, meg lehet engedni a' le folyt idő száma nélkül való szerencsétlen pepecselőinek, kik a' jó szívűség 's felebaráti szeretet palástjában burkozván, tétovázó tapasztaláson épült tántorgó értelemmel károsíták ezen parlagban hevert szép mezőt, az Oculisticát. Ugyan mit felelnének ezek ha illy forma kérdésekre vonatnának —

Ki állította ez előtt magyar nyelven elő-
 jökbe a' szemet ép és bajos állapotjában, tu-
 dományosan, Orvosi tekintetből, mind belső
 mind külső részeivel együtt — egy szóval
 anatomice, physiologicice, pathologicice, the-
 rapeutice, — olly könnyü móddal, hogy
 az a' nem-Orvos felfogásának is olly ócsó
 tárgyává's találgatós meséjévé lehetett? 's a' t.
 Ismeretesek ugyan közöttünk több jeles for-
 dítások, mellyek címjeiknek illendően is meg-
 felelnek, mint T. Professor R á c z S á m u e l
 Úré 1782 a' Borbélyságna k elei cím
 alatt. Igy T. V á r a d i S á m u e l Úré a' szem
 hirtelen való betegsége iért 's a' t.
 1805. T. Henri Á n g l u s Doctor Úr munkácskája
 T. Prof. M á r t o n J ó ' s e f Úr által 1816. 's
 több tudós természet bűvári által tett szem raj-
 zolatok: de ezek mellett nem kénytelen volna e'
 az illendő készség nélkül való bátorság, vagy
 nyakba kötő babonáját felfedezni, vagy va-
 lami sugarlásra idézni (melly az olly tárgyak
 körül szokott leg inkább történni, mellyek-
 hez leg kevesebben tudnak) vagy ilyen for-
 mán mentekezni hogy „ez vagy amaz meg-
 gyógyult szem körül, egyet sem használtak
 most azon (tudtok nélkül) veszedelmes esz-
 közökből, mellyekkel már (ugyan csak tudtok
 's akaratjok nélkül) számtalanokat meg vakí-
 tottak.“ Avvagy nem azt kellett vala e' az
 illyeknek előre (míg a' szemre csak rá mer-
 tek is nézni) meg tanulniok (de taníttatniok
 is), hogy a' szemnek nem kuru'solása — nem
 ki szúrása, — hanem tanult mester kezében
 való orvosoltatása is, gyakran csak közép, 's

felfüggesztő pont arra hogy valakinek vilá-
gosságot adjunk, vagy valakit örökös setét-
séggel borítsunk. Nagy dolog egy ép 's
egészes jайдokló embernek örökös vakság
szententziáját mondani, kivált ha leg kisebb
részben okolhatjuk is magunkat! — A' nap-
ról napra nevedő jobb rend 's felvigyázás
Hazánk díszére helyesen rettentí a' mindent
tudó — sokat könnyen tudó — elszánt bá-
torságot. Fűhöz fához könnyen ragadott köz-
népünk előtt pedig, az önnön kár kezdi ismé-
retessé tenni, hogy a' pőfeteg poránál, vagy
a' Szalernitanumi Musa verse pontjainál
több és fontosabb veszedelmei is lehetnek ma
a' szemnek, mellyeknek gyakran jobb Orvo-
sok a' meg tévedésében is rendet 's együgyü-
séget követni szerető természet, mint a' csecs
tej, hideg-viz, czúkor, bor-kő 's a' t. (no-
ha mind hasznos eszközök ahoz értő kézben)
találomos alkalmaztatások. —

Ha ez előtt a' Szem-tudomány, az Orvo-
si-tudomány ágának, még a' Kézi-Orvoslás-
nak is (Chirurgia) ágává tétetett (egygyütt ta-
nítottván ezzel a' Kézi-Orvosok értékekhez
igen szorossan alkalmaztatva), ingyen sem kell
azt azért, sem hinni, sem állítani, hogy azt
úgy nézte volna a' díszes magyar Orvosi Kar,
mint méltóságát meg alacsonyító pusztá kézi
művészkedést: mivel tudta ő azt, hogy ha
azon bajait veszszük is fel a' szemnek, mel-
lyek csupán kézi művészkedést kívánnak, úgy
is belé esik ő az Orvosi körbe annyira, hogy
azon szükséges megválasztás, mellynél fog-
va gyakran a' szemért az egész testet kelles-

sék orvosolnunk; majd ismét, az egész test számos bajai között, ezektől függetlenségben álló hajjal küszködven a' szem, csak helybeli segéddel élünk; kétség kívül teszik azt, hogy az Oculistica kettős tehetségnek próba köve lévén, jó Szem Orvos, az orvoslás minden titkait értése (mennél bővebb mértékben lehet) 's tudása nélkül, senki nem lehet; vagy is, csalhatatlanul jó Doctornak, 's a' szem finomságához képest alkalmaztatott, szelid fogású jó Chirurgusnak is kell annak lennie. — Nem a' Szem-tudomány alacsonyosságát mutatja tehát az, ha azt azon pontból nézven az Orvosi Kar eleitől fogva, mellyből kell (kivált a' mellyet választott Orvosi körének meg hijánosítása nélkül széles ki terjedésében nem is gyakorolhatván, mint ugyan csak egészet), örömet olly ügyes férfiakra láttatott hagyni, kik csupán ennek ügyét folytassák; kiknek azomban Seborvosi értékeket meg haladván (nem is ok nélkül) kettő között gyógyító Aszszonyaink kezekre is jutott, a' kik — szegények — jó czélből tévén rosszat a' régebben talpon álló szomszédok előtt többször tették ki nevettségül — sőt teszik ma is — a' Nemzetet, meg operálván az amaurosist — 's glaucomat a' cataracta helyett. (!) Mind segíthet ezen az idő. Czáfolhatatlan az Orvosi tudomány minden ágának egy két tizedi szembetűnő tökéletesedése még azok előtt is, kik sem vonszódások, sem hivatalok szerint nem lévén ez vagy amaz ághoz köttelve, függetlenül szemlélődnek az egészben. Alá esett ezen szeren-

csés gyarapodásnak a' mi Ns. Magyar Hazánk is olly mértékben, hogy azt minden ahoz ér-
tő, 's honni ditsőségét szerető igaz hazafi-
nak örömmel kellessék megvallania. Vóltak,
vagnak, 's lennének is törsökös magyar em-
berek mindenkor (csak honni bizodalom 's
a' Charlatán Circumforaneusok felett való
külömböztetés lelkesithetné őket), kik meg-
czáfolván a' sok részben méltatlan, szaguldó
idegenek vádjait, ellene mondhatatlanúl meg-
bizonyítanak, hogy éghajlatunk szinte olly ter-
mékeny az ügyes férfiakra nézve a' tudomá-
ny' 's mesterség ezen nemében is, mint
a' világnak akár mellyik részé.

Mint lehetett volna azonban az előidő-
nek már régtől fogva könnyű módon áldást
érdemelni avvagy tsak vakjaitól, kiket a' hal-
sors csupán a' felebaráti szeretetre bizott —
kik csak azért nem szemlélhetik a' napot mi-
vel szegények voltak — kevéssel meg érkezé-
se után példát vett 's példát hagyott a' Pest és
Buda számos (rész szerént végképpen meg ron-
tatott, rész szerént még gyógyításért esedez-
hető) vakjairól a' mi örökre felejthetetlen emlé-
kezetü Herczeg Aszszonyunk H e r m i n e! —

Ugyan is, által plántálván ő nemes lel-
két, 's könyörtülő szívét, e' két Város főbb
rendü Dámáiba; a' Pesti Univerzitas hat va-
kokra helyheztesett szobáján kívül, állitottak
ugyan csak Pesten egy hat személynek helyt
adó vakok-házát a' hozzá tartozókkal együtt;
híván olly Szem Orvost, ki a' vakok
házát Szem Orvosi módon rendelné el, 's ab-
ban Szem Orvosi szolgálatot tenne. Magyar

Ország Fő Orvosa Pfisterer András Úr Ó Nagysága helybenhagyása sőt serkentése mellett el fogadta ezen meg hívást T. Tóthpápay János Szem- és Seb-Orvos Úr, mellyre ezen érdemes hazafit 39 esztendei practizálása után valamint ezen nagy lelkek, úgy a' Haza előtt is esmeretes jelesebb tettei mind bátorították, mind érdemesítették. Kívülem (mint Segédén kívül) fel vétetett egy öreg személy, mint a' vakoknak éjeli nappali ápolgatójok; 's ezen kívül egy főző aszszony, ki a' világtalanoknak czél szerént főzön, 's azokra tisztáljon. Minthogy ezen intézet kezdetekor T. Tóthpápay Úr a' Ketskeméti kapuban lévő Túry háznál tartott szálást, ugyan azon Udvarban vétettek fel két szobák, egyik a' férfiak, másik a' fejrészemélyek részekre. Melly szobák kicsinyek, 's czélunknak nem a' leg meg felelőbbek lévén, tetszett T. Tóthpápay Urnak egy tulajdon szobájával meg ajándékozni a' nemes intézetet. — A' szobákat a' Méltóságos Egyesület költségén szerzett szükségesebb (ágyak, asztal, evő- ivő- műszerek, 's edények, székek, ablakra való leplegek, ruha tartó szekrény 's a' t.) eszközökkel meg rakván, alkalmatossá tétetett az Intézet az 1817. esztendő Június hava 21-dikére, hogy nemes foglalatosságához kezdessen. A' mikor is el kezdetvén a' segedelmet hozó foglalatосkodás, tartott az, a' következett October hónap 1-ső napjáig. Melly érzékeny munkálkodást, szívrehatólag ébresztett a' két Város minden renden lévő Dámainak azon szerény magok meg alázása,

mellyet az Ispotály gyakori látogatásában, többször maganosan, majd ahhoz értő Orvos Urakkal kimutatni méltóztattak. Az 1817-dik esztendő negyedfél hónapjaiban meg fordultak ezen Ispotályban 17-en; Ispotályon kívül a' Mélt. Egyesület költségén orvosoltattak meg 3-an, kiknek míg elő adnám neveket — esztendejeket — lakhelyeket — mellyik részről (Budai e' vagy Pesti) küldettek — micsoda bajjal jöttek — melly móddal vettek vagy vehettek e' segedelmet — mitsodás állapottal mentek ki kezünk alól — mennyi ideig voltak? 's a' t. addig nem látom egészen cél nélkül valónak, ha az ezen mester-ségben kevésbe járatosoknak kedvéért, a' szem leg rövidebb le írását előre bocsátom avvagy csak azért, hogy az utóbb előforduló kifejezéseket ha csak valami részben is fel foghassák. —

A' Szem részének három nagyobb osztályok vagyon: 1.) a' szem-gödör (orbita); 2.) a' szem-héjjak a' hozzá tartozó részekkel, és 3.) maga a' szem-golyóbis. Ezek között leg fontosabb az utolsó mind általában, a' mennyiben az a' látásnak élet eszköze; mind különösen a' veszedelmesebb nyavalyákra, 's romlásokra nézve, mellyeken az Orvosnak szerekkel vagy kézzel kell segíteni. Áll pedig a' szemgolyóbis, melly a' szem-gödörbe belőlről hat húsinakon, a' látó érző-inon (ennek magának 's részeinek baja szüli a' fekete hályogot, amaurosist), 's a' körül vevő kövér-ségen; kívülről pedig a' szem héjj belső rétének vékonyodott folytatásán, a' szem-golyó-

bist kívülről egészen bé takaró, az úgy nevezett Foglalo-hártyán (conjunctiva, adnata) függeszkedik, — a' következő részekből:

1.) Hártyákból (tunicae, membranae) vagy takarókból, mellyek öszve véve, belőlről a' szemgolyóbisnak üregét, 's annak némelly kamaráit; kívülről pedig, a' szemgolyóbisnak gömbölyü formáját, alkotják. Illyen hártyája a' szemgolyóbisnak tulajdonképen tsak három vagyon, úgy mint.

a.) A' Kemény - szemhártya (sclerotica), melly a' szemgolyóbisnak leg külső vastag fejrő borítéka; kezdődik hátul a' szem érző inán (mellyen a' szem úgy függ, mint a' cseresznye a' szárán) 's végződik elől egy kissébb golyóbisnak szeleténél (segmentum), melly részecske szinte olyan kemény mint a' több hátulsó rész, a' honnan szarv-hártyának (cornea) neveztetik; 's a' mellett által látszó, mellyért különösen által látszó szarv-hártya (cornea transparentis) a' neve.

b.) Az Eres-hártya (membrana ebori-dea) középső hártyája a' szem-golyóbisnak, jő ez is hátulról a' látó érző-intól, 's bé feddi a' kemény hártyának belső színét egészen addig, a' hol attól az által látszó szarv-hártya fel domborodni kezd; itt pedig oda hagyja a' szarv-hártyát, és az alatt keresztbe (mint egy chorda az arcus alatt) formálja azt a' közép kerék lyukú hártyát, mellynek külső festékes lapja Szem-Szivárványnak (iris), belső fekete lapja Szőlő-hártyának (uvea), közép lyuka pedig Szem-fénynek (pupilla) nevezte-

tik. * Ott a' hol az Eres-hártya bé hajol a'
 Kemény-hártyától (és így a Szivárvány-hár-
 tyának külső karimájánál) vagyon közel a'
 Szarv-hártyának karimájához egy gyurú for-
 ma erősebb szövet (orbiculus ciliaris), melly
 belől üreg, 's Fontána Csatornájának (Cana-
 lis Fontanae) mondatik. * Mind a' két színén
 a' szem-csillagnak, az az mind elől a' szí-
 várvány-lapon, mind hátul a' szőlő-lapon
 apró vonások látszanak, mellyek ugyan an-
 nyi finom edénykék vékony érzőinakkal ve-
 gyülve. Az edénykéknek 's érzőinacsáknak
 változtatások, a' szőlő-lapnak, a' hézagokon ál-
 tal barnálló feketéjével együtt, külömbféle
 (barna, fekete, kék, szürke, vagy veres, mint
 a' Kakkerlaknál), szint játszik az úgy nevezett
 szivárványon, melyről az egész szemet feke-
 tének, vagy kéknek 's a' t. szoktuk nevezni.
 Túl a' szőlő-hártyán, a' gyűrűs szövetnek
 (orbiculus ciliaris) tájáról, és így az eres-
 hártjának elő-résztől (de belső színétől)
 sok stráfos, fejéres ránczocskák származnak,
 mellyek hely forma apró hegyecskékbe vég-
 ződnek, finom edénykével teljesek, 's egy
 felől egy más mellett mennek, másik vége-
 ken pedig öszve tekergőznek. Nevezik eze-
 ket a' gyűrűs-szövet folyomatinak, vagy kö-
 tőinek (processus ciliares, v. ligamenta ci-

---

* Némelylek ezen hártját meg külömböztetik, ámbár
 hogy mind a' kettő eres, 's érző-inas-hártya legyen,
 bizonyos.

liaria); ezt a gyűrűt pedig, melyet formálnak, 's mellynek nyílásába a' Kristály-lencse tokja esik, gyűrűs-szövet öszveségének (corpus ciliare). —

c.) A' Reczés-hártya (retinā) leg belső hártyája a' szemgolyó bisknak fejeres fél által látszó mint az olajos papiros 's tulajdonképen nem egyéb, mint a' látó érző-in (nervus opticus) velős részének ellapult nyálas folyamata. Körül veszi az üveg-testet 's jó előre a' gyűrűs-szövet folyamatig, a' hol annyira elvékonyul hogy egészen eltűnni látszik. Belső színén finom edénykék fonódnak öszve rajta keresztben, mellyek az egész hártyát recze vagy háló formának mutatják. —

2.) A' szemgolyó bisknak belső gömbölyű üregét három nevezetes testek (nedveknek nevezik közönségesen) fogják el. Ezek közül leg nagyobb helyen fekszik

α.) Az Üveg-test (Corpus vitreum) * melly bétölti az egész reczés-hártyának üregét 's áll az üveg hártyából (membrana hyaloidea), melly nagyon finom, de szívos által-látszó hártya; és a' hártyának apró rétegeiben lévő tiszta fehér, 's kevésbé mézgás nedvességből. — *

β.) A' Kristály-lencse (lens cristallina)** fekszik az üveg test elő-lapjának csekély bé-

---

* ennek megzöldülése szüli a' glaucomát. —

** ennek nevezetes baja a' szürke vagy belső hályog is (cataracta; der graue Staar) a' többek között.

nyomult gödrében, 's áll több egymáson fekvő kocsonya forma szívos rétegekből, melyeken belől egy keményebb magocska vagy (nucleus). Első lapja laposabb, a' hátsó domborubb. Tiszta által látszó egészen, az öregeknél sárgás. A' lencsét körül veszi egy finom boriték, az úgy nevezett lencse-tok (*capsula lentis cristallinae*), úgy mind azon által hogy egymást nem érik, mivel kevés tiszta vizeeske, Irójától Morgagni nedvessége (*Liqvor v. humor Morgagnii*) vagyon közöttök. A' Lencse-tok meg lehetsz öszvefoglalással ragaszkodik az üveg-hártyához, de még is nem egész körületében; mert a' két hártya között a' lencse-tok karimájánál egy kis párkány el marad, mellyet ha felfúnak egész gyűrüt tsinál, még pedig mivel apró választék kötőj vagynak, mint ha ugyan annyi gyöngyöcskékből állana. Le-irójától Petit karikájának (*circulus Petiti*) mondatik.

γ.) Víz-nedvesség (*humor aqueus*) tölti bé a' Szemgolyóbisnak több üregét, az úgy neveztetett két kamarát, mellyre azt a' közepén lappal előre 's hátra néző szivárvány-hártya osztja. A' hátsó kamara (*camera oculi posterior*), melly vagyon a' lencse-tok és a' szivárvány-hártyának belső lapja (szőlő-hártya) között, kissebb az elsőnél, 's formájára nézve három szegű üreg. — Az első Kamara (*camera oculi anterior*) vagyon a' szivárvány-hártya, és a' szarv-hártya között, 's nagyobb a' hátsónál; formájára nézve olyan, mint egy golyóbis-szelet, hátul lapos. elől domború. A' Víz-nedvesség választatik a'

gyűrűs szövet folyamatának finom élet ereik által. Ha ki bocsátják a' szemből, kevés idő (12 óra) alatt ismét meg gyűl egészségséknél.

3.) Ezen részeken kívül vagynak a' szemgolyóbisnak életerei (arteriae), vérerei (venae), és érzőinai (nervi). — Az életerek között nevezetesebbek az úgy nevezetett ciliaris életerek (arteriae ciliares), mellyek a' látó érzőin mellett, négy, öt ágacskákban békfurják kívülről, hátulról a' kemény szemhártyát, 's annak szálai között szöveteket csinálnak, 's majd több apró ágakkal reá mennek az edényes-hártyára, 's innen a' szivárvány-hártyára, 's adják a' gyűrűs-szövet folyamatának a' véredényeket. Másik a' reczés hártyának közép - pontos életeré (arteria centralis retinae), melly békfurja magát görbén a' látó érző - inba, 's békjön annak közepén a' reczés-hártyába, innen keresztül az üvegest közepén egészen a' Kristály-lencse tokjának hátulsó lapjáig, a' hol elágazik. A' vérerek többnyire mellettek futnak az életereknek, 's mikor mind egyesültek, keresztül furják a' kemény szem - hártyát 's ki menvén egyesülnek a' szem - golyóbis inas - húasai vérereikkel. — Az érző - inak közzül, még a' látó érző - inon kívül (nervus opticus) békmennek a' szem - golyóbis belső üregébe az úgy nevezetett ciliaris érzőinak (nervi ciliares), mellyek békfurván magokat a' kemény szemhártyán, végig futják az eres - hártyát, elérik a' gyűrűs-szövet folyamatit, 's a' szivárvány

hártyát, melyeken több apróbb ágazatokkal végződnek. —

J e g y z e t. Könnyen tehetnék itten bővebb említést arról, hogy a' szem' ez vagy amaz részének beteges állapota, vagy megromlása, mitsoda nyavalyáját szüli annak; 's hogyan nevezik azt: valamint a' jártasabbaknak kedvéért könnyen előadhatnám az újabbak által * felfedezettett szemrészeknek részeit is, hanem ha ezek ez uttal czélomon hívül estek volna. —

1.) Csillag Jó'sef. R. Cath: 56 esztendő. Szabolcs Vármegyéből. Orosról. Pesti részről küldetett. Mind két szemében megkeményedett kristály-lencse, közönségesen kemény belső-hályog (cataracta lenticularis dura), szarv-hártya karimájának megvastagodása 's keményedésével: közönségesen öregék gyűrűje (Gerontoxon v. Circulus senilis). — Bal szemében a' foglaló és kemény hártyákon, jobb szemében a' szarv-hártyán keresztül nyomatott le hályogja (depressio). A' melly tökéletességre meg nyerheti egy operáltatott látásbeli tehetségét, olyannal ment ki kezünk alól; sőt a' mi ritkánál történhetik, ír, olvas üveg (Staar-brille) nélkül, mellyel pedig többnyire szükség kipótolni a' Kristály-lencse híjánosságát az operáltatknál.

---

* Zinn. Sömmerring.

Volt Június' 21 - től, Július 9 - éig. —

2.) Matus András. Evang. 42 eszt. Szarvas. Pesti rész. Mind két szemén tokolencse - hályog (cataracta capsulo lenticularis), főbeli, köszvényes gyötrő fájdalmakkal együtt. Szemfényei nyitattak (per corotomiam). — Nagyon sokat szenvedett, szemfényei az öszvenővéstől nehezen menekedhettek meg. Kimentelekor 15 lépésre mindent megismért, de főbeli fájdalmai gyakran kinozták ekkor is.

Volt Június 21 - étől Július 30 - áig. —

5.) Färer Anna. R. Cath. 39 eszt. Budai rész. Jobb szeme az operatio után valahol evesedésbe ment 's elapadt (phtisis oculi): bal szemén pedig, másod szivárvány-hártyával öszve nőtt hártvás - hályogja volt (cataracta capsularis lymphatica accreta, — v. cum synechia posteriori). — A' szemfény nagyobb 's egyenetlen területe, annak igen csekély öszvehúzódhatása — a' világosság nehéz megkülömböztetése — 's az érzőinakat sanyargató panaszolt okok, előre gyanitatták a' fekete hályog' (amaurosis) közelgetését; ugyan azért előre tudtára adott, hogy ha látását az operatio után megnyerné is, nem soká fogná azt birni. Hályogja öszve vagdaltatott — (keratonyxis) tokja lenyomattatott. Felszivatott ugyan hályogja de minden szerünk mellett is kezdett szerencsétlen jövendölésünk tellyesedni — noha nem egész vivasztalás nélkül

ment el kezünk alól. Vólt Június 21-től Július 21-ig. —

4. István ek Ádám. R. Cath. 30 eszt. Budai. BÉfordult szemszörei miatt (trichiasis) szinte 14 esztendőkön által ingereltetvén szemei, nagy gyúladásokat 's fájdalmakat szenvedtek — mellyeket nevelt a' helytelenül használt orvoslás. Könny - csatornái (canales lacrymalas) bédugultak, a' szemgolyóbi-sok takaróikkal öszvenöttek, kiszáradtak, a' szarv - hártvák bőr formán megvastagodtak 's tökéletesen meghomályosodtak. Az ember mirigyes betegséggel kinlódott (scrofula). A' felmetszések, vékonyító — oszlató — majd helybeli 's közönséges erőssítő szerek után is kevés jelét adta javulásának egészen Augustusig a' mikor szembetünöképen tisztul-tak szemei. Vólt Június 30-ától Augustus 8-áig.

5. Mülner Trézi. R. Cath. 7 eszt. Budai. Születése után fél esztendővel mind két szemére belső hályog ereszkedett: a' bal szemére kemény lencsés-hályog (cataracta dura lenticularis), a' jobb szemére öszve nőtt tokos-hályog (cataracta capsularis accreta). — Kétfizben volt az ispotályban u. m. Jun. 26-tól Jul. 18-áig, ismét Aug. 5-től Sept. 14-éig. Első izben a' bal szemében lévő hályog lenyomatván, azt feldörgölte: másod izben a' gyermek hánykodásai miatt félignél lejjebb nyomni a' hályogot nem lehetett. Jobb szemében a' hályog mind két izben öszve zavar-tatott. Jobb szemével tökéletesen látott 's lát, valamint bal szemfényének is egy har-

mad részével. Ha nő — 's okosodik — ki kell venni, vagy le kell nyomni hályogját. — E' volt azon kis szerencsétlen, a' ki alig hogy megpillantá az új fényt, azonnal megszűnt sírni; kiabálni, tapsolni kezdett örömeiben, mondván: „embereket látok!“ nagy hajban került ezen gyermeknek a' színeket megismérni, 's a' távolságot megkülömböztetni. Először neki minden fehér volt, míg minden nap egy színnel többre tanítottuk. A' meszszebb, lévő tárgyaktól is félt, azt állítván, hogy benne megbotlik; 's ugyan azért kezeivel mindég előre kaparászott ha lépett. — Ezen gyermeknek különös 5 szögre szögellő fejében vizet gyanítottunk.

6. Auernik Mátyás. R. Catholicus. 8 esztendő. Ó Budai. Budai rész. Jobb szemének kinövésével (staphyloma), melly a' szarv-hártyának gerezd forma kidomborodásában 's megvastagodásában állott. Ezen bajában a' szemnek többnyire elkerülhetetlen 's leg jobb is annak kifuttatása kisebb vagy nagyobb mértékben, nehogy a' szem-héjjak alá nem vonulható kinövés, hidegtől, melegtől, széltől, portól, füsttől 's a' t. szüntelen izgattatván, rákba mennyen által, 's kinos halállal végezze ki az eleinten nem orvosoltatott nyomorultat. Ezt kellett tselekedni ezen gyermeknek is, melly könnyen megeseit azon staphylomát metsző késsel, mellyet T. Tóth-papay Úr maga inye szerént csináltatott. Milyen legyen ez, 's mi betsü, másutt a' hol helye leszen megiratik. Meggyógyulván ezen gyermeknek maradék gömbölyű szeme (mint-

hogya az üveg-nedvből kevés futtatott ki), meglátá azt egy bizonyos S. O. 's ezt kérdé tőlle németül: „Látol e' valamit operáltatott szemeden? Nem, felele a' gyermek. Hijjába operálták hát szemedet monda a' S. O. — így én is operálhattalak volna. Vállat vonít a' gyermek 's mondja — nem is azért operálták azt hogy lássak. Jó hogy tudta a' gyermek, hogy a' staphylomát miért kell operálni (!) pen úgy, mint jó volna az is ha tudnák némelleyek, hogy mit — és miért nem kell operálni (!)

7.) Kurczin Magdaléna. R. Cath. 21 eszt. Pesti. Bal szeméből valahol ki akarván venni hályogját, egészen kifuttatták. Jobb szemében belső hályog volt, a' szemfény öszvenövésével, 's a' szarv-hártya sebével (cataracta cum synicesi et exulceratione corneae). Itt először mesterséges szemfény furatott (per korotomiam), — mint Matusnak is próbáltatott az előtt, (de ezen operatio neme nem ok nélkül ment ki a' módiból) — kevés foganattal. Másodszor a' hályog nyomatott le — harmadszor 's negyedszer a' szemfény öszvenövése tövel tágítottat — 's belső orvosságokkal is ellenzetett — hasztalanul. Ha szeme el nem fogy? a' Reisinger Úr methodusa szerént vehet talám még segedelmet. Ha kihuzatik az iris, vagy kimetszetik — kivált mikor lehet és kell — (korectomia, korodialysis) bizonyosabb az öszve nem növése az új szemfénynek (!) Nincs ugyan ezen személy olly homályban, mint egy fekete hályogtól elborítottat. Vólt

Július 9-től Sept. 18-áig. Ezen személyről idővel bővebben.

8.) Klimes Antal. R. Cath. 18 eszt. Budai. Mirigyos betegsége, gyakori szemgyulladásai 's kurusoltatásai miatt mind két szemében össze nőttek a' szem - héjjaik a' golyóbissal (anchyloblepharon), a' szarv-hártyák mint egy egy hal pénz kiszáradtak, felcserepesedtek (xerophthalmia) mint Istvaneknél. Mint tanácskozás tárgya ben volt Júl. 10-étől Júl. 17-éig, 's mint gyógyíthatatlan kieresztett.

9. Rédel Antal. R. Cath. 74 eszt. Budai. Mind két szemeiben 4 esztendő s tiszta lencsés kemény hályogjai nyomattak le. Öregségével járó nyughatatlanságai miatt sok baj volt vele. Meghűtötte magát izzadás közben. A' szivató flastromot nyakáról letépte, 'sebjébe dugta. Jól látott. Júl. 29-től Aug. 10-éig volt.

10.) Rédel Borbála. Rédel Antalnak felesége. R. Cath. 88 esztendő s. Budai. Mind két szemében 8 esztendő s, urájéhoz hasonló hályogjai nyomattak le. Ollyhányást kapott az operatio után, hogy élete megtartása felől kellett gondoskodnunk. Az öregség — az egészségtelen szoba — az ital szeretete e' külön, vagy mind ezek együtt hozták ezen két öregnek hályogjait? nem járhattam végire. — Meglehetősen látott. Aug. 1-őjétől Aug. 9-éig volt.

11.) Komáromi János. R. Cath. 40 eszt. Kesziből. Pesti rész. Kőszvényes (arthritis) ember, szemeinek ugyan ollyan tulaj-

donságú gyuladásával jött, melly miatt szüntelen matériázó szemeiben a' szarv-hártyák meghomályosodtak, a' szemhéjjak kitüzesedtek. A' Chronicus baj sok időt 's nagy curát kíván! — Aug. 30-ától Aug. 31-kéig volt, 's ispotályon kívül használta a' M. Egyesület legyességét, köszvényétől megszabadult, 's 1818-ikban ugyan csak felvigyázásunk által tétetett olly állapotba, hogy most háza népének élelmét keresheti. —

12.) Helnovi Izráel. 'Sidó. 54 eszt. Abony. Pesti rész. Mind két szemén öt esztendő kemény tiszta lencsés-hályog. Lenyomattattak hályogjai, 's ép szemekkel ment ki. Aug. 6-ától Aug. 30-áig volt. —

13.) Deutsch Lévi. 'Sidó. 66 eszt. Pesti rész. Jobb szemét az operatióval másutt kifuttatták. Kemény hályogja bal szemében lenyomatott, 's megnyerte látását. Öszvesugorodott lábú, kiszáradt ember volt, ugyan azért gyenge látással is ment ki. Sept. 18-tól Sept. 30-áig volt. —

14. Wagner István. R. Cath. 72 eszt. Fejér Vármegyei Fejér-Vári Senátor. Budai részről. Jobb szemében 8 esztendő kemény hályogja lenyomatván, ép szemmel ment el. Sept. 5-étől Sept. 24-éig volt. —

15.) Tóth Mihály. R. Cath. 60 eszt. Harancs-Keszi. Pesti rész. Mind két szemében 4 esztendő kemény belső hályog volt. Lenyomatván ezek, ép szemekkel, de gyenge látással ment el.

Nevezetes ezen emberről az, hogy a' száraz betegségnek annyira meg voltak ő

benne minden jelei, hogy ő maga sem ígért magának 3 hónapot. Kiszáradt ember volt, minden napi hidegei voltak, izzadt szerfelett éjjel és nappal, köhögött szüntelenül, nagy erővel húzott fel tüdejéből valami kevés véres flegmát. Elmenetelekor kérde tőlünk mivel éljen ő? Gondolván hogy úgy is nem soká bírhatja az életet — azt mondtuk neki hogy egyen igyon a' mi tetszik, szalonát, pálinkát. Ugyan ezen ember eljövén hozzánk 1818-ik esztendőben szemei végett, magára vonta figyelmetességünket, valakik őtet ismertük. Meghízott, neki piro sodott! Kérdvén tőle mivel élt? ezt felelé — szalonával, krumplival, 's néha néha pálinkácskát is ivott. —

16.) Kis Mihály. R. Cath. 16 eszt. Sz. Marjáról. Szemkinövése (staphyloma) met szetett le. Tizenhat napokig volt. —

17.) Domány Györgyné. Reforma ta. 66 esztendő. Pocs-Megyerről. Pesti rész. Mind két szemén belső hályog. Jobb szemén kemény — a' balon lágy. Ennek szemem tettem első próbámat; kemény hályogját elhárítottam (reclináltam). Lágý hályogját a' víz-nedvességgel kieresztettem, 's minden költség 's fájdalom nélkül meggyógyulván ép szemekkel ment ki. Vólt Sept. 19-től Sept. 30-áig.

18.) Jankovics Johanna. Kezdődő fekete hályogjaitól (amaurosis incipiens) 's egész testét rongáló — nyavalyájából szabadított meg ispotályon kívül a' M. Asszony Egyesület költségén, úgy annyira

hogy egyik baja egészen megcsilapodott —
szemei által pedig maga jöhetett mehetett. —

19. Etsédi Kristina. Szemkinövése
vágatott le. —

20.) Stetler Johanna. Csúzos vi-
lágosságot nem szenvedő szem bajából (pho-
tophobia ex rheumatismo) gyógyított ki. —

Igaz az, hogy az intézet kezdetekor egy
fontos pontunk vala az nekünk, hogy kivált
ezen kezdő és sok nehézségekre található
(mint minden új) esztendőben ne vennénk
fel az ispotályba sem chronicus bajjal kínló-
dókat (ezek sok időt kívánnak) sem olyakat,
kiknek ép belső hályogokon kívül csak leg
kisebb bajok volna is (ezek több időt kívá-
nó előre készítés mellett is kétségesek), ne-
hogy okot adjunk azon méltatlan vádokra,
mellyekkel meg is kellett küzdenünk: de av-
vagy vádolja e' valaki a' Nemes Intézetet 's
aszszonyi érzékeny könyörülő szívet, ha nem
tartóztathatta magát személy válogatást nem
ismérő kegyessége osztogatásában! —

Mind kitsinyek voltak a' kezdő nehézsé-
gek a' Nemes Intézet pártfogói előtt, kiktől
Nagyságos Pfiszterer András Úr hely-
benhagyása mellett, Tek. Tud. Schedius
Lajos Úr fáradhatatlan szorgalma 's jó szí-
vüése által kezünkre bízott az ispotályra
való felvigyázás az 1818-dik esztendőben is.
Felvétettek tehát az Öt Pacsirta Utszában Stand
Ignác Úr házában két egészséges szobák egy
konyhával, a' szükséges eszközökkel 's felvi-
gyázókkal. Elkezdettük munkánkat Máj. 1-ső
napján, 's ötöd-fél hónapok alatt kikerültek

kezünk alól 22 személyek, kik között 7 - en ispotályon kívül gyógyítottak a' M. Egyesület költségén. —

1.) Konkó János. Reform. 68 eszt. Szabad-Szálás. Pesti rész. Mind két szemén lágy tokos - hályog (cataracta capsularis mollis) nagy főfájásokkal (lőszvény). Öszvemet-szettek (keratonyxis) felszivattak, 's jól látott Május 20 - átol Jún. 22 - ig volt. —

2.) Eblin Anna. R. Cath. 13 eszt. Budai rész. Fekete hályoggal 's egész bal része szélütésével (amaurosis cum paralyisi partii sinistrae) kislódott 3 fertály esztendőn keresztül. Béjött Június 13 - án, kiment Sept. 25 - én. Ezen idő alatt elesett tagainak erejeket vissza kapta, úgy hogy jöhetett mehetett magától, kezét felemelhette, véle szoríthatott. Szemei annyira megjavultak, hogy magától szabadon mehetett, 's a' kisebb tárgyakat is megismerte: majd ismét megcsökkent látása. Isméretes lévén előttünk T. Rácz Ignác (Pest második Orvosa) Úr azon elmésen szerkeztetett machinája, mellyben a' mágnesi és gyántás erő új találmánya szerént egygyesíti, 's tapasztalván is ennek különös hasznát az érző - inas nyavalyákban, sok költséges külső és belső orvosságaink vételek után, próbát kívántunk ezen gyermekek tenni, mellyet folytatott is, el kezdett javulásának öregbedésével: de Curája mind e' mellett is végre nem hajtathatott.

3.) Tóth Mihály. Ez azon felyül említett beteges ember, a' ki tavalyi elmenetele után sokáig sinlődvén, jobb szemét töké-

letesen elvesztette, minekutánna az egészen kiszáradt 's elfogyott volna (atrophia) magától minden gyuladás 's fájdalom nélkül. Bal szemére másod savós-hályog ereszkedett a' szemfény meglehetősen öszvehúzódásával (cataracta secundaria lymphatica cum coarctatione pupillae). Hályogja öszve vagdaltatott, 's szemfénye a' szükséges eszközök által illendő tágulást nyert. Ép szemmel ment el. Május 20-ától Július 4-éig volt. —

4.) Deutsch Lévi. Tavalyi lenyomatott 's egészen fel nem oldoztatott hályogjának egy része felszálván, most öszvevagdaltatott, melly 18 napok alatt felszívátván, ép szemmel ment el. —

Jegyzet. Ezen idő tályban hívattatása szerént hosszas utat vévén T. Tóth p. á. pay Úr Torontál Vármegyébe, közel 3 hétig kezemre bízott az ispotály, betegeivel együtt. Kettős örömmel tellyesitettem kötelességemet 1-ször azon édes jutalomért, melly nékem avvagy csak egy vaknak általam lehető meggyógyításában is megadatnék; 2-szor azért, hogy két esztendőkön által — nem közepszer bajjal tett együgyü szemlélődésimet 's jegyzetéseimet próbára vonnom megengedtetett. Ez orból vettem én fel a' reám hagyattakat bajaikkal együtt; 's ezért vállaltam fel ezen következő 7 személyek között olyakat is, kik inkább csak azon tanács végett vezetették magokat hozzánk, hogy mit csináljanak már ők ez életben, mint több helyeken örökös vakságra határozottak? —

5.) Wolff András. R. Cath. 53 eszt. Pest. Pesti rész. Jobb szeme kicsucsorodott (staphyloma pellucidum). — Bal szemében a' szarv-hártya kisebesedett; fele része egy fejer fólt által, melly a' szarv-hártya levelei közt volt, eltakartaiván, meghomályosodott; az első kamarájában a' szemnek evesség ömlött el (hypopium cum exulceratione corneae et cum obscuratióne ejusdem). Melly bajai-ból egészen kiépült azon észrevétel mellett, hogy az orvosságokkal való élés alatt a' jobb szemén való kinövés szemlátomást nevedett. En többször kieresztvén ebből a' nedvességet (paracentesis) 's öszve húzó szereket használván, a' szemet rendes nagyságára vissza térítettem. Június 22-től Július 5-éig volt. —

6.) Vancsek Erséb et. R. Cath. 29 eszt. Szecsőről. Pesti rész. Úgy el lévén bal szeme boritva egy fejcres vastag homálytól, hogy a' szivárvány-hártyából és szem-fényből semmit nem lehetett észre venni (cicatrix) — semmi műveszkedést vagy orvoslást nem kívánt. Jobb szemén próbálta a' mesterséges szemfény csinálást T. Tóthpápay Úr az elválasztó módon az azon szemet nagyobb részént eltakaró vastag sebhely mellett, mellynek szélinél a' szarv-hártya egy gyűrűnyi része szabadon maradt. A' szemnek erőszakos mozgása miatt, 's az új műszerek (korioncion) próbálatlanságok miatt, kettős nehézséggel ment a' műveszkedés (mivel, az elválasztás megtörtént ugyan, de az iris kihozása nem). Május 23-ától Június 17-éig semmi

gyuladás nem jöven a' szembe a' többszöri benyulkálás után is, — a' vér felszivatott, 's öt nap mulva kezdett látni, mellyett kimene-telekor is megtartott. Majd Júl. 9-én vissza hozatván ezen leány, az előbb nyitott szemfény öszve növe találtatott, úgy hogy ő azon ismét semmit sem láthatott. Én a' művészkedést megújítottam, a' szivárvány-hártyát kihúztam. Július 13-án ép szemmel eresztettem. Majd 12 napok mulva vissza hozatott ezen leány igen homályos látással, mind a' mellett is, hogy a' mesterséges szemfény, azon állapotban volt, mellyben eleresztettem. Gyanítván a' hibát, kérdőre veszem az anyyát, 's kivalja, hogy ő minden ellenzés mellett is kinyitotta a' nagy melegben a' leánya szemét, 's a' mi több Pestről Szecsőre gyalog vezetgette, melly miatt lábai öszve holyagzodtak, feje meg rázódott, gyenge szem a' világosságnaak kitétetett: 's nem tsuda ha fél szél-ütéses állapotba hozták a' szemet: mivel ha egy operáltattat mesterségesen el akarna valaki rontani, éppen ezt kellene cselekedni, a' mit ők cselekedtek. Noha 1819. Január. 10-én vévén tudósítást ezen leány felől, látását az orvosságok után egészen megkapta. —

7.) Fize l Jó's e f. R. Cath. 53 esztendős. Tápio Sz. Márton. Pesti rész. Jobb szemén 8 esztendős kemény hályog: bal szemén fél esztendős lágy hályog, mellyet ütésből kapott. A' jobb szemében lenyomtam hályogját, bal szemében pedig (mint félelmesebb szemben) T. Tóthpápay Úr vag-

dalta össze: mind kettővel jól látott. Jún. 30-tól Aug. — — volt.

8.) Németi Jó'sef. R. Cath. 25 eszt. Eger. Pesti rész. Bal szeme esztendővel ez előtt valahol a' kivonás (extractio) által elrontatott (szemfény-összvenővést kapott, de ha e' nem volna is a' szarv-hártya közepén lévő cicatrix miatt még se láthatna jól, ha csak mesterséges szemfény nem nyittatik). Jobb szeme csudálkozást vont magára: mellyben az ép szarv-hártyán belől egy nagy fejtér tányér forma területnél nem lehetett egyebet látni, mellyért őtet több ízben orvosolhatatlannak mondták mások, 's mi is 1817-ben. Én reá jöttem arra, hogy az ő szeme első kamarájában, egy magának zatskót formált evesedés hever, mellybe mehetett is a' szivárvány hártya gyuladása után (mellyből látni épen semmit sem lehetett). Nem kárhoztattam azon Erdemes és Tapasztalt Orvos Urakat, kik őtet nem akarták felvállalni, mivel ha őtet a' közönséges akar mellyik módon operálta volna is valaki, kieresztvén az evesedést 's elszaggatván annak zacskós-hártyáját, a' szivárvány hártya nem léte miatt, annyi világosságot eresztett volna a' szembe, a' mennyit meg nem birhatván, könnyen paralysisét hozhatta volna a' reczés-hártyának. Alólról, a' kemény-hártyán nyulván bé, mentem a' zacskó alsó karimájára, 's ott öntöttem ki az evesedést. Belé nézvén ez után a' szembe, szivárvány-hártyát (mint előre gyanítottam) nem találtam, hanem e' helyett, az épen maradt középen függő össze

lapult zacskót, melly mérsékelvén a' világosság bérohanását (mint a' szem-fény), hasznavehetővé tette a' szemet úgy, hogy most mint kőmives legény keres ez az ember. —

9.) Kovács Jó's ef. R. Cath. 22 eszt. Miskóltz. Pesti rész. Herczeg Eszterházy Regementjéből Invalidus. Nápolyban kapta vakágát a' hegyek között, hol ilyen módon számosan megromlottak. Mind két szemét elborította egy fejer talp forma keménység (onix), mellynek széli mellett lehetett próbálni a' mesterséges szemfény nyitást. Ezt cselekedtem először a' jobb szemén, kétszeri próbám után (mivel először elhajlott a' vékony kés a' bőr forma keménységben) kihoztam a' szivárvány-hártyát: de a' fejerseg mind inkább terülvén a' szemén, a' fájdalmat enyhítő's vért felszívató párolás alatt, csak nem elborította utoljára a' mesterséges szemfényt is, melly ugyan csak meghomályosította, de meg nem akadályoztatta a' látást. Idővel próbáltam alkalmasabb bal szemén (mellyet először azért nem mertem bántani, mivel e' volt első próbám a' mesterséges szemfény csinálásban) mellyen úgy lát, hogy magától jön megyen minden felé's szolgál, kit vezetgetni kellett. Itt volt Június 26-tól Sept. 18-ig.

10.) Csuler Florián. R. Cath. 21 eszt. Broczkéből. Pesti rész. Kinmeier Huszárok közzül Invalidus. Több és számos bajai miatt, ollyas szembetegséggel mint Kovács, mellyet Lengyel Országból hozott. A' jobb szeme ki is nőtt, mellyből többször kiereszt-

vén a' vizet, öszvehúzó szerekkel megakadályoztam az utóbbi kinövést 's ezen szemének elvékonyított szarv-hártyáján (ceratoccele) meglehetősen is lát. Bal szeme reménységet adván a' termés eloszlásához, hozzá kezdtem, mellyben jót haladván, megjöttével folytatta ('s folytatja most is) murkámát T. T. P. Úr nagy hasznával ezen ifiúnak. Jún. 26-tól Oct. 1-ig.

11.) Várady Lajos. R. Cath. 26 eszt. Budáról. Udvari asztalos legény. Budai rész. Nem tudhattam melly nyavalyájából gyógyítottatott a' Misericordianusoknál 3 hónapokon keresztül. Hozzánk olly állapottal jött, mint ha a' föld alól hozatott volna vissza! Szemei két veres posztó darabot mutattak (pannus oculi), mellyekkel ő nézhetett a' napba is ellenzés nélkül. Ki meg ne szánna illy nyomorultat! — Felvettem próbára avvagy csak azért, hogy nyakán lévő sinórját (setaceumát) kihuzzam 's begyógyítsam 's elvett erejét egész testének vissza adjam. Egy hét alatt szembetűnő gyarapodást mutatván, hozzá kezdtem a' szemekhez — nem minden siker nélkül, (mivel olly érzékenységet kaptak szemei hogy már a' középszer világosságot sem szenvedhették). Mellyet megérkezése után kivéven kezemből a' Mester, October 1 - ső napjáig meglehetősen grádusra vitté, úgy hogy magától jöhetett mehetett. De minthogy ez sok időt és költséget kíván az ispotály Octoberi eloszlása után is rendelést tetett ezen ifiú felől a' könyörülő Egvesület által, míg látását vissza nyerhetné.

avvagy tsak annyira, hogy (ha szükség lenne reá) mesterséges szemfény, nyittattassék néki. —

12.) Reich Lén i. 'Sidó Aszszony. 50 eszt. Pest. Pesti rész. Kifordult szem-héjját (ectropium) kitizedett 's szüntelen matériázó jobb szemét, melly semmi világosságot nem szenvedhetett 's nagyon gyenge látással volt, a' M. Egyesület költségén gyógyítottam meg ispotályon kívül.

13.) Z á b o r s z k i M á t y á s n é. Evang. 70 eszt. Szirákról. Pesti rész. Két esztendővel ez előtt kifutott jobb szeme a' nagy fő fájások és helytelenül tett orvoslások miatt. Bal szemében a' szarv-hártya meghomályosodott, 's a' rajta lévő fistulácskán észre csak alig vehetőképen szivárogván a' víz-nedvesség — rég ólta — az egész szem megkisszibbedett. Fistulája láttatott begyógyulni, a' homályosodás ellen is szereket vivén magával, elment kevés megjobbulással. Aug. 6-tól Aug. 16-áig volt.

14.) K o v á c s J ó ' s e f n é. R. Cath. 52 eszt. Bicskéről. Pesti rész. Mind két szemén lágy belső hályog. Öszve vagdaltattak, mellyek feloldoztatván, felszivattak nagyobb részint, 's kezdett ismérni mindent: de a' tökéletes felszívatas időt kiván. Sept. 1. Sept. 18.

15.) T s e r n y i k T a m á s. R. Cath. 52 eszt. Kis-Telek. Pesti rész. Mind két szemében kemény belső hályog, nagy fő fájásokkal. Lenyomattak hályogjai. Fő fájásai megszűntek, helyesen látott 's ismért mindent. Aug. 21-étől Sept. 1-ső napjáig volt. —

16.) Rhon Ferencz. R. Cath. 14 eszt. Pest. Pesti rész. Mind két szemét csak nem végképpen elrontó, 's több helyeken próbált orvosoltatásai után is meg nem szabadulhatott mirigyos nyalyájából (ophthalmia scrophulosa). Három hónapokon keresztül használván a' M. Egyesület költségén a' külső belső orvosságokat, meggyógyult tökéletesen — Ispotályon kívül. —

17.) Schmidt Anna. R. Cath. 8 eszt. Buda. Budai rész. Kiterült szeme fénye, felpuffadt hasa, éjjeli felriadozásai 's fogcsikorgatásai, béesett, 's neki kékült héjjú szemei gilisztákra mutattak. Alla alatt, 's füle körül lévő mirigyei, mirigyos betegséget mutattak. Először egyik (a' giliszták) ellen, másodsor másik ellen vévén orvosló eszközöket, kin maradt az anya; és így sem javulását sem az ellenkezőt nem tudhattuk róla (többen is tettek így) — Ispotályon kívül. —

18.) Bárdy Mihály. R. Cath. 56 eszt. Tápio Bitske. Pesti rész. Egésztelen nedvességű ember. Bal szemére kis korában ereszkedett belső hályog, mellynek szemfénye öszve is húzódott, 's szarv-hártyáján vékony fólt is nőtt (macula corneae). Jobb szemén ép hályogja volt. Mind a' kettőn megtétetett az operatió; a' bal olly fájdalmat 's daganatot kapott, hogy annak kiirtásától kellett félnünk: a' jobb épségben 's hasznavehető állapotban maradt, mellyel jól látott. Aug. 24-étől Sept. 16-áig volt.

19.) Czár Kristóf. Pesti rész. Pestilakos. Ispotályon kívül nyerte vissza a'

M. Egyesület költségén örökös romlásnak indult szeme világát, melytől veszedelmes nyavalyái akarták megfosztani. —

20.) Neupauer Trézi. Mirigyes és köszvényes nyavalyái miatt kiszáradt, öszve nőtt héjjú (xerophthalmia cum anchyloblepharonte) szemeinek napról napra nevedő javulásával élt (még Oct. elein) a' M. Egyesület jótéteményével — Ispotályon kívül.

21 Jankovics Joanna. Szer felett való fő fájásai miatt, mellyek most látását ismét nagyon meggyengítették, az idén is tárgya volt a' M. Egyesület könyörületességének ispotályon kívül. Bajaiból megszabadult 's a' keményebb próbák után látását ismét megnyerzte.

22.) Volf 'Sidoné. Pesti rész. Mikor megkereste ezen Intézetet, már akkor evésdésbe mentek mind két szemei (blepharophthalmoblenorrhoea). Metastatica dipositio ex psora et l. v. (melly kinos fájdalommal hasgatja fejét kivált éjjel) ez ideig méltán kétségbe hozza élete megmaradását, nem szemeinek helyre állásokat 's a' t. —

Valamint nevezetesebb észrevételeimnek más időt szánok: úgy nem láttam szükségesnek ezen 42 személyek között (szembetűnő tehát a' különbség az ahoz értők előtt ezen mostani, és a' Tudományos Gyűjtemény 1819-iki első kötetének 105-ik lapja előadása között, melly az első esztendőt teszi a' Stand Úr házában, 24, egy iránt gyógyítható vakokkal, kik közzül — 10 - et mond meggyógyítottaknak lenni) említést tennem

neveiknél fogva, azon számtalan szerencsétlenekekről, kik 30—40 mértföldnyiről gyalogoltak hozzánk segedelem végett. Oda haza is meg lehetett volna ezeknek mondani, hogy nincsen nekik többé, a' mit meg lehetne gyógyítani (orvosolni ugyan lehet —) Voltak ezek között olyanok, kik örökös szolgaságot ígértek azoknak, kik még egyszer vissza adják ki — orvosoltatott — — szemek' világát. Vólt a' többek között egy szegény aszszony, ki 3 gyermekeivel jövé, így szólt: „Uraim! lehet e' még az én szememen valamit segíteni“? Megvizsgálván elfonnyadt szemeit, elő adtuk néki az akadályokat, mellyek a' vagy csak minket —, 's legalább ezen helyen, tiltanak a' próbatételtől. Próbálja másutt. „Nem próbálom többé soha Uraim.“ Ekkor gyermekeihez fordulván ezt mondja: „No édes gyermekeim, tudjátok e' hogy e' volt útolsó próbánk! haljátok most magatok is, hogy az én szememen nem lehet többé segíteni. Ne is reméljétek hát már, hogy én benneteket ebben az életben meglássalak.“ Jaj szóra fakad gyermekeivel, 's így szól hozzánk: „Uraim! üssenek egy tűt a' szemembe, vagy messék fel azt borotvával, 's csak annyi világosságot ereszszenek belé, hogy gyermekeimet még egyszer megláthassam, nem bánom azután ha egészen kifut is“! —

Kedves Olvasó! Ha az én értekezésem erőtelen —, ha szemrajzolatom csekély —, imé vedd a' szemnek érzékenyebb leírását 's a' szem-tudománynak felségesebb rajzolatját

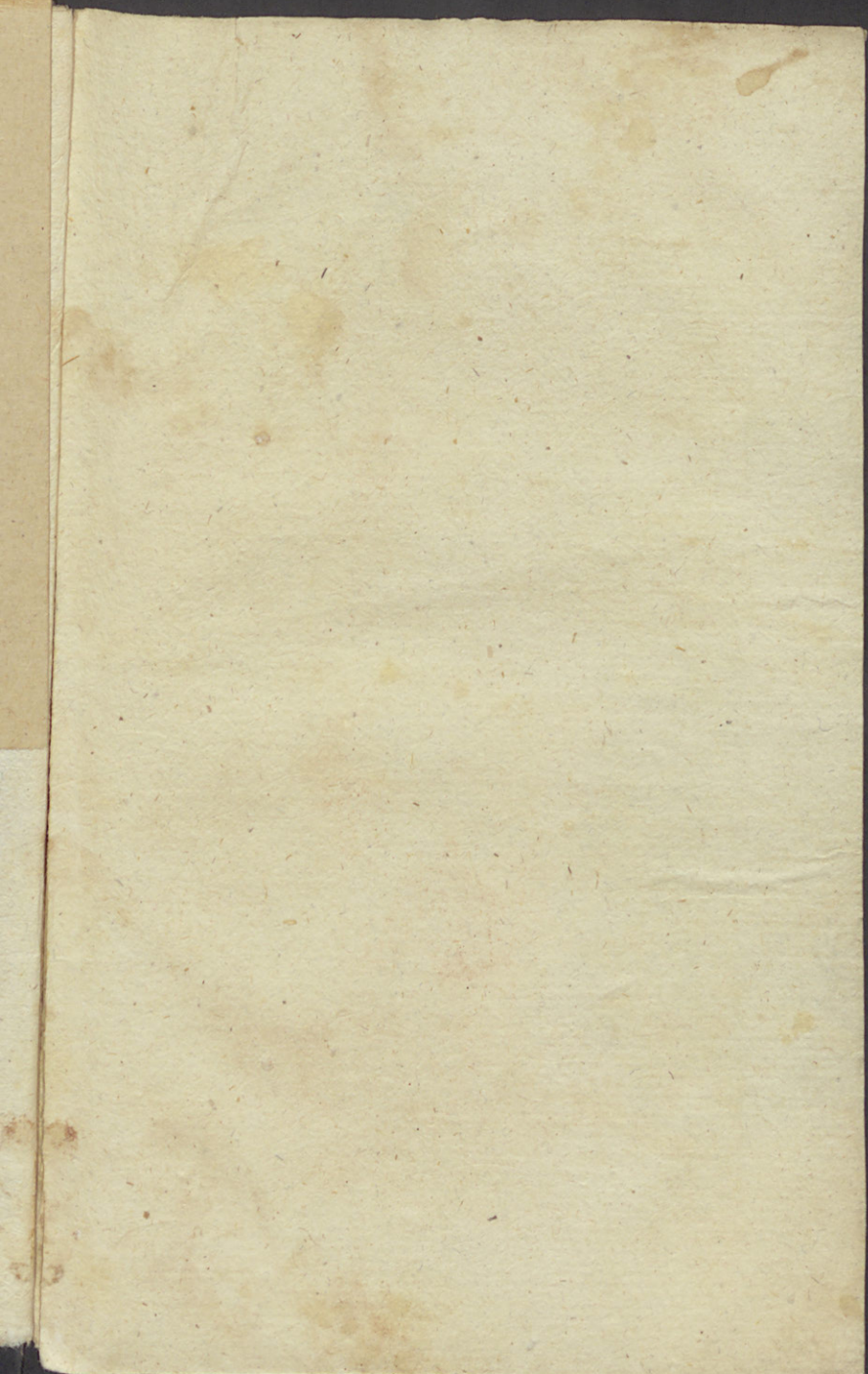
egy szerentsétlen anyától, kit a' czukros szek-
fűbors - por helyhetett ezen állapotjába, a'
kit vádolnál e', ha megbukna szabadítója
előtt, mint a' Persa a' nap előtt! Ne vádold
a' jól-tévőségbe szédült ahozértőket sem, kik
személyeket — mesterségeket — 's tetteiket-
érdeklő minden kérdéseket, 's ítélgetéseket
kicsinyeknek tartván ollykor, sokalják az időt,
melly a' segedelem nyujtásig, tanácskozás-
ban telik el, nyomorult ember társa felett. —

En pedig a' megszabadultaknak hálájo-
kat leteszem ezen most is munkás Intézet
küszöbénél, ohajtván ennek további virágzá-
sát is azokért, kik ennek fundálói és ápol-
gatóira áldást kérnek velem együtt a' vilá-
gosság' Urától. —

DEBRECENI ÉRTESÍTŐ KÖNYVTÁR

Lelt.

10.600-1956

758681

